

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.03.1994, sp. zn. Tzn 57/93, ECLI:CZ:NS:1994:TZN.57.1993.1

Číslo: 28/1994

Právní věta: II. K naplnění znaku vyhrožuje skupině obyvatelů nebo jednotlivci usmrcením, ve smyslu ustanovení 196 odst. 2 tr. zák., je nutné, aby výhrůžka byla způsobilá vyvolat u poškozeného důvodnou obavu z jejího uskutečnění.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.03.1994

Spisová značka: Tzn 57/93

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

Předpisy: 140/1961 Sb. § 196 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č.28/II

II. K naplnění znaku „vyhrožuje skupině obyvatelů nebo jednotlivci usmrcením“, ve smyslu ustanovení § 196 odst. 2 tr. zák., je nutné, aby výhrůžka byla způsobilá vyvolat u poškozeného důvodnou obavu z jejího uskutečnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 3.1994 sp. zn. [Tzn 57/93](#))

K stížnosti pro porušení zákona podané bývalým generálním prokurátorem České republiky Nejvyšší soud ČR zrušil usnesení zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 9.1969 sp. zn. 5 Tor 5/69, jakož i rozsudek tohoto senátu z 15. 4. 1969 sp. zn.12 Tr 277/68, a podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obviněného obžaloby, která mu kladla za vinu, že koncem měsíce dubna 1958 ve Štěpánově, jako osoba nepřátelsky zaměřená proti lidově demokratickému zřízení, pronesl proti předsedovi JZD V. H. a agronomovi JZD J. H. výhrůžný výrok, že až to praskne, což bude již brzy, tak že budou viset na švestce, čímž měl spáchat trestný čin teroru podle § 80a odst. 5 zák. č. 86/1950 Sb., ve znění zák. č. 63/1956 Sb., neboť tento skutek není trestným činem.

Z odůvodnění:

Rozsudkem bývalého Krajského soudu v Pardubicích ze dne 12. 2. 1959 sp. zn. I T 02/59 byl

obviněný F. K. uznán vinným:

- 1) trestným činem teroru podle § 80a odst. 5 zák. č. 86/1950 Sb., ve znění zák. č. 63/1956 Sb. (dále jen tr. zák.),
- 2) trestným činem nesplnění závazku podle § 136 tr. zák. a
- 3) přestupkem proti předpisům o zbraních a střelivu podle § 139 odst. 1 tr. zák. spr.

Za to byl podle § 80a odst. 5 a § 21 tr. zák. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 25 měsíců. Podle § 47 tr. zák. byl u obviněného vysloven trest propadnutí celého jmění. Podle § 43 tr. zák. byla u jmenovaného vyslovena ztráta čestných práv občanských, přičemž dočasná ztráta práv uvedených v § 44 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. byla vyslovena na dobu 3 let po odpykání trestu odnětí svobody. Dále podle § 25 tr. zák. spr. bylo vysloveno propadnutí zabavených zbraní a nábojů. Rozsudek nabyl právní moci dne 21. 2. 1959.

Proti výše citovanému rozsudku podal dne 19. 6. 1968 bývalý generální prokurátor stížnost pro porušení zákona ve prospěch F. K. Podle § 43 zák. č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, byl mimořádný opravný prostředek postoupen k projednání zvláštnímu senátu Krajského soudu v Hradci Králové.

Rozsudkem zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne

11. 3. 1969 sp. zn. 12 Tr 277/68 byl podle § 15 odst. 1 písm. b), d) zák. č. 82/1968 Sb. zrušen rozsudek bývalého Krajského soudu v Pardubicích ze dne 12. 2. 1959 sp. zn. 1 T 02/59 ve výroku o vině v bodě 2) a ve výroku o trestu. Podle § 46 odst. 1 zák. č. 82/1968 Sb. a § 284 odst. 1 tr. ř. byla zrušena další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 17 odst. 2 zák. č. 82/1968 Sb. a § 226 písm. b) tr. ř. byl F. K. zproštěn obžaloby pro trestný čin nesplnění závazku podle § 136 zák. č. 86/1950 Sb., ve znění zák. č. 63/1956 Sb. Rozsudek nabyl právní moci dne 20. 3. 1969.

Usnesením zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne

11. 3. 1969 sp. zn. 12 Tr 277/68 byl podle § 15 odst. 1 písm. b), e) zák. č. 82/1968 Sb. částečně zrušen rozsudek bývalého Krajského soudu v Pardubicích ze dne 12. 2. 1959 sp. zn. 1 T 02/59 ve výroku o vině v bodech 1) a 3). Podle § 46 odst. 1 zák. č. 82/1968 Sb. a § 284 odst. 1 tr. ř. byla zrušena další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodů § 172 odst. 1 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. bylo trestní stíhání F. K. pro uvedené skutky zastaveno.

V případě skutku ve zrušeném rozsudku kvalifikovaného jako trestný čin teroru podle § 80a odst. 5 zák. č. 86/1950 Sb., ve znění zák. č. 63/1956 Sb., bylo v trestním řízení pokračováno, neboť F. K. v zákonné lhůtě o pokračování požádal. Po provedeném hlavním líčení byl jmenovaný rozsudkem zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 4. 1969 sp. zn. 12 Tr 277/68 uznán vinným trestným činem násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., protože koncem měsíce dubna 1958 ve Štěpánově, okr. Pardubice, pronesl proti předsedovi JZD V. H. a agronomovi JZD J. H. výhrušný výrok, že budou viset na švestce, až to praskne. Podle § 277 tr. ř. nebyl F. K. trest uložen.

Do tohoto rozsudku podal obviněný odvolání, které bylo usnesením zvláštního senátu bývalého Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1969 sp. zn. 5 Tor 5/69 podle § 256 tr. ř., jako nedůvodné, zamítnuto.

Proti tomuto rozhodnutí podal dne 21. 10. 1993 bývalý generální prokurátor ČR z důvodů uvedených

v § 30 odst. 2 zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, v platném znění, stížnost pro porušení zákona ve prospěch F. K. V písemném odůvodnění konstatuje, že zvláštní senát Krajského soudu v Hradci Králové se důsledně neřídil ustanoveními § 2 odst. 6 tr. ř. a § 3 odst. 1 tr. zák., pokud jmenovaného uznal vinným trestným činem násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 odst. 2 tr. zák. Uvádí, že obviněný pronesení inkriminovaného výroku popíral. Soud však pokládal jeho obhajobu za vyvrácenou výpovědí svědka J. H. a nepřímo i výpověďmi svědků V. H. a Z. V. Bývalý generální prokurátor dále konstatuje některé skutečnosti, které svědci J. H., V. H. a J. R. uvedli před vyšetřovatelem a soudem. Zdůrazňuje, že z výpovědí jmenovaných vyplývá, že vyšetřovatel v roce 1959 zcela nesprávně a zkresleně sepisoval protokoly o výpovědích těchto osob, a to záměrně v neprospěch obviněného. V přípravném řízení proto došlo ze strany tohoto orgánu k hrubému porušení § 2 odst. 7 zák. č. 64/1956 Sb. (tr. ř.). Rovněž namítá, že F. K. neměl být uznán vinným citovaným trestným činem. Soud ničím nedoložil, že údajně vyslovená výhrůžka byla obviněným pronesena proto, že J. H. a V. H. byli stoupenci socialistického, společenského a státního zřízení. Důležitým předpokladem k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 196 odst. 2 tr. zák. bylo, aby výhrůžka byla takové povahy, že obava z její realizace u adresáta mohla vzniknout. Z výpovědí J. H. a V. H. však jednoznačně vyplývalo, že výhrůžku nebrali vážně, a že u nich tato obava nevznikla. Oba jmenovaní obviněného dobře znali a nežili s ním v nepřátelském vztahu. Naopak J. H. a obviněný byli sousedé a vzájemně si dlouhá léta vypomáhali při hospodářských pracích. Bývalý generální prokurátor ČR také uvádí, že pochybení Krajského soudu mělo být napraveno Nejvyšším soudem v odvolacím řízení. Protože Nejvyšší soud tak neučinil, sám porušil zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. Rovněž zdůrazňuje, že při posuzování trestní věci sehrála od počátku řízení významnou roli charakteristika obviněného, který byl orgány činnými v trestním řízení považován za osobu nepřátelskou lidově demokratickému zřízení. Toto hodnocení ovlivnilo i napadená rozhodnutí, podle kterých měl vyhrožovat předsedovi JZD V. H. a agronomu JZD J. H. právě proto, že byli stoupenci socialistického, společenského a státního zřízení. Vzhledem na tyto skutečnosti bývalý generální prokurátor ČR navrhl, aby Nejvyšší soud ČR podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením zvláštního senátu bývalého Nejvyššího soudu ze dne 24. 9.1969 sp. zn. 5 Tor 5/69 byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1, § 256 tr. ř. a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon rozsudkem zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 4.1969 sp. zn.12 Tr 277/68 v ustanoveních § 2 odst. 6 tr. ř., § 3 odst. 1 a § 196 odst. 2 tr. zák. Dále aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. obě napadená rozhodnutí zrušil, a poté postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČR z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona a na podkladě spisového materiálu podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal výrok napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, které mu předcházelo, včetně rozsudku zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 4.1969sp. zn.12 Tr 277/68, a shledal, že zákon byl porušen.

V rámci své přezkumné povinnosti se senát Nejvyššího soudu ČR předně zabýval hodnocením správnosti a úplnosti skutkových zjištění, která byla podkladem pro rozhodnutí soudů obou stupňů. Zákon č. 141/1961 Sb., upravující trestní řízení a platný v roce 1969, v § 2 odst. 5 stanovil, že orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému, i okolnosti svědčící v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje tyto orgány povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu. Podle § 2 odst. 6 citovaného zákona orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Ze spisového materiálu bylo zjištěno, že zvláštní senát Krajského soudu v Hradci Králové zajistil pro rozhodnutí před soudem všechny potřebné a dostupné důkazy. Ještě před vlastním projednáním věci před soudem byli soudcem tohoto senátu vyslechnuti obviněný F. K. a téměř všichni svědci. U

hlavního líčení dne 15. 4. 1969 byli vyslechnuti obviněný F. K. a svědci J. H., V. H. a Z. V.

Obviněný F. K. od počátku trestního řízení ve svých výpovědích před vyšetřovatelem a soudem v roce 1959 i v rehabilitačním řízení v roce 1969 shodně tvrdil, že se činu, kladeného mu za vinu ve shora uvedeném výroku, nedopustil. Rovněž konstatoval, že s hospodářskotechnickou úpravou půdy nebyl spokojen, neboť dostal pozemky rozdrobené a těžké, které vyžadovaly dokonalejší mechanizaci. Proto je nemohl řádně obdělávat. Také zdůraznil, že s J. H. a V. H. nikdy neměl žádné spory, a až do svého zatčení s nimi vycházel dobře.

Svědka J. H. v trestním řízení v roce 1959 vypověděl, že F. K. nebyl spokojen s vyčleněním svých pozemků v rámci hospodářskotechnické úpravy půdy. V hostinci ve Štěpánově, při rozhovoru o této záležitosti, mu jmenovaný řekl: „Počkej J., až to praskne, což bude již brzy, tak budeš viset společně s předsedou JZD V. H. na švestce“. Výrok se ho dotkl. Svědek J. H. i v rehabilitačním řízení v roce 1969 potvrdil, že F. K. citovaný výrok pronesl. Navíc konstatoval, že při události byli oba rozčileni a mluvili zvýšeným hlasem. Rozhovoru byl přítomen jen J. R. Rovněž prohlásil, že s F. K. vycházel dobře. Svědek zdůraznil, že na bezpečnosti byl vyslýchán celkem třikrát. Při prvních dvou výpovědích nechtěl proti jmenovanému svědčit s odůvodněním, že se nechce tahat po soudech. Dále uvedl, že vyšetřovatelem byl v roce 1959 přemlouván, aby vypověděl o tom, že od F. K. slyšel, že přijde chvíle, kdy se vše změní. Dokonce mu bylo pohroženo obuškem. Nikdy však od obviněného neslyšel nějaké řeči proti režimu, nebo že dojde ke zvratu poměrů. To také vylučoval při výslechu, avšak proti jeho vůli byla tato okolnost vyšetřovatelem napsána do protokolu. Naopak chtěl, aby do protokolu bylo uvedeno, že nevěřil pronesené výhrůžce. Byl však vyšetřovatelem okřiknut, že chce F. K. krýt.

Svědka V. H. v trestním řízení v roce 1959 i v rehabilitačním řízení v roce 1969 vypověděl, že J. H. mu řekl, že F. K. o nich prohlásil, že oba budou viset na švestce. Tuto záležitost sdělil pracovníkovi zemědělského odboru Z. V. Svědek V. H. již u hlavního líčení v roce 1959 vyslovil nespokojenost s protokolací své výpovědi vyšetřovatelem. V rehabilitačním řízení v roce 1969 znovu uvedl, že protokol sepsaný na bezpečnosti není správný, neboť tam jsou některé výroky, které neřekl. Protokol podepsal jen proto, že vyšetřovatel ho přemlouval a nechtěl ho bez podpisu pustit. Svědek zdůraznil, že výrok F. K. ho nezajímal, nebral ho vážně, a proto se ani nevyptával na bližší okolnosti jeho pronesení. Sám J. H. si z toho také nic nedělal a považoval ho také za legraci.

Svědka J. R. v trestním řízení v roce 1959 vypověděl, že si nepamatuje, že by F. K. v hostinci vyhrožoval J. H. nebo V. H. U hlavního líčení téhož roku uvedl, že vyšetřovatel si některé skutečnosti do protokolu o jeho výpovědi připsal. V rehabilitačním řízení v roce 1969 svědek konstatoval, že trvá na tom, že nikdy neslyšel, že by F. K. jmenovaným vyhrožoval pověšením na švestku. Opět zdůraznil, že v roce 1959 vyšetřovatel změnil obsah jeho výpovědi, neboť nehovořil o tom, že obviněný se J. H. a V. H. za jejich mstu, až přijde čas, odmění. Rovněž konstatoval, že vztahy J. K. a J. H. byly dobré a jako sousedé si při zemědělských pracích vypomáhali.

Podle názoru Nejvyššího soudu ČR nepostupoval zvláštní senát Krajského soudu v Hradci Králové při rozhodování o žalovaném skutku v souladu s citovaným ustanovením § 2 odst. 5,6 zák. č. 141/1961 Sb. Tento soud v hlavním líčení provedl; kromě obhájcem navrhované konfrontace, všechny důkazy, potřebné pro objasnění skutečného stavu věci. Navrhovaná konfrontace však měla být provedena, aby mohla být blíže posouzena věrohodnost protichůdných tvrzení obviněného a svědka J. H. Senát Nejvyššího soudu ČR je přesvědčen, že hodnocení provedených důkazů neumožňovalo jednoznačný a spolehlivý závěr o tom, že F. K. se dopustil jednání kladeného mu za vinu. Svědek J. H. sice několikrát v průběhu původního i rehabilitačního řízení v roce 1969 pronesení takového výroku jmenovaným potvrdil. Jeho výpověď však žádný jiný přímý důkaz nepotvrzoval. Pouze někteří svědci, kteří se však o výroku dozvěděli od J. H. Naproti tomu svědek J. R., který měl být události bezprostředně přítomen, a ani svědek J. K. žádné vyhrožování neslyšeli. Sám J. H. zpochybňuje své

tvrzení konstatováním, že ve dvou prvních výpovědích odmítl o věci vypovídat, aby neměl nepříjemnosti. Dále nutno zdůraznit, že zákonnost přípravného řízení v roce 1959, s ohledem na vyjádření rady svědků o praktikách vyšetřovatele, vzbuzovala důvodné pochybnosti, jak konstatoval i zvláštní senát Krajského soudu v Hradci Králové v usnesení ze dne 11. 3.1969 sp. zn.12 Tr 277/69. Přitom trestní řízení bylo od počátku ovlivněno i skutečností, že F. K. byl považován za osobu nepřátelskou lidově demokratickému zřízení. Za tohoto důkazního stavu nebylo možno považovat obhajobu obviněného, že se skutku nedopustil, za vyvrácenou. Proto zvláštní senát Krajského soudu v Hradci Králové, s ohledem na zásadu „in dubio pro reo“ (v pochybnostech ve prospěch obviněného), neměl rozhodnout odsuzujícím rozsudkem. V případě, že ani po doplnění dokazování o konfrontaci mezi obviněným a J. H., by nebylo možno učinit spolehlivý závěr, že se žalovaný skutek stal, tak přicházelo v úvahu podle § 226 písm. a) tr. ř. jmenovaného obžaloby zprostit.

Pochybení soudu prvního stupně mělo být napraveno v odvolacím řízení před zvláštním senátem bývalého Nejvyššího soudu. Uvedený soud proto nepostupoval v souladu se zákonem, když odvolání obviněného, jako nedůvodné, zamítl. Tím sám porušil zákon.

Vzhledem na uvedené skutečnosti Nejvyšší soud ČR ke stížnosti pro porušení zákona podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením zvláštního senátu bývalého Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1969 sp. zn. Tor 5/69 a v řízení, které mu předcházelo, byl v neprospěch F. K. porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5,6, § 254 odst. 1, § 256 zák. č. 141/1961 Sb. a v § 196 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., a to z důvodů uvedených v § 1 zák. č. 119/1990 Sb., v platném znění. Dále podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení i rozsudek zvláštního senátu Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 4.1969 sp. zn.12 Tr 277/68 zrušil.

Po zrušení obou přezkoumávaných rozhodnutí se trestní věc dostala do procesního stadia, jako po podání obžaloby. Protože v napadených rozhodnutích nebyl skutkový stav správně zjištěn, tak mělo být podle § 270 odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Podle názoru senátu Nejvyššího soudu ČR nelze však v trestním řízení pokračovat ohledně skutku, který prokazatelně není trestným činem. Přitom ani výše zmíněné nedostatky v úplnosti a hodnocení důkazů nemohou na této skutečnosti nic změnit. I v případě, že F. K. by se dopustil skutku, jak je uveden ve výroku přezkoumávaného rozsudku, tak by svým jednáním, vzhledem k již zjištěným okolnostem činu, nenaplnil znaky trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb.

V přezkoumávaných rozhodnutích dospěly soudy obou stupňů k závěru, že jmenovaný naplnil znaky tohoto trestného činu tím, že vyhrožoval J. H. a V. H. usmrcením. K naplnění objektivní stránky uvedeného trestného činu formou vyhrožování usmrcením je však nutné, přestože to zákon výslovně neuvádí, jako je tomu v ustanovení § 197a tr. zák., aby výhrůžka byla pro svou závažnost způsobilá vyvolat u dotčených osob obavu z její realizace. Pro posouzení závažnosti výhrůžky bylo významné, kromě slovního obsahu vlastního výroku, i celkové chování F. K. a J. H. v době události, a dále jejich vztahy včetně vztahů F. K. a V. H. před a po události. Pokud jde o výrok kladený F. K. za vinu, tak měl spíše obecný charakter. Neobsahoval totiž ani dobu, kdy k tomu, co bylo obsahem výhrůžky dojde, ani toho kdo ji uskuteční. Podle tvrzení svědka J. H. byli v době události oba silně rozčileni. Z výpovědi tohoto svědka i svědka V. H. vyplývá, že před i po události vycházeli s F. K. dobře, což potvrdil i jmenovaný. S ohledem na tyto skutečnosti je senát Nejvyššího soudu ČR přesvědčen, že zmíněná výhrůžka, i kdyby byla pronesena, tak by nebyla způsobilá vyvolat u adresátů obavu z jejího uskutečnění. Pouze pro úplnost lze připomenout, že sami J. H. a V. H. ani nebrali výrok vážně.

Proto skutek kladený F. K. za vinu, pokud by důkazy byl spolehlivě prokázán, by mohl být hodnocen pouze jako přestupek. Jeho projednání v současné době by však nebylo, z důvodu promlčení, již možné.

Na základě konstatovaných závěrů Nejvyšší soud ČR podle § 27 1 odst. 1 tr. ř. učinil ve věci vlastní rozhodnutí. Podle § 226 písm. b) tr. ř. F. K. zprostil obžaloby bývalého krajského prokurátora v Pardubicích ze dne 15. 1. 1959 sp. zn.1 Kv 032/58-12, která mu kladla za vinu trestný čin teroru podle § 80a odst. 5 zák. č. 86/1950 Sb., ve znění zák. č. 63/1956 Sb., protože žalovaný skutek není trestným činem.